

HE LLEGIT
NO SÉ ON

EVA
PIQUER

Tan sols havíem canviat de presó

Per oblidar la pandèmia, recomano molt una novel·la crua, bella i fascinant sobre dones confinades que no es poden tocar

Una supervivent sense nom buida de records i plena d'interrogants

Ras i curt: feia temps que una novel·la no m'absorbia tant. Diria que, llegint-la, he arribat a oblidar fins i tot l'endimonia-da pandèmia. El panorama que trobem dins d'aquest llibre no és gaire millor, al contrari. Però, un cop hi entres, la història se t'endú amb tanta força que no hi ha res més. El mèrit és d'una autora prou prolífica de qui no n'havia sentit a parlar fins ara: l'escriptora i psicoanali- sta belga d'expressió francesa Jacqueline Harpman (1929-2012). I d'un títol: *Jo, que no he conegut els homes*, publicat en català per Periscopi, amb traducció d'Anna Casassas, i en castellà per Alianza, amb traducció d'Alicia Martorell.

"I enlloc no hi havia cap senyal de vida, fos de terrícoles o d'aliens". La frase és del cèlebre *Mecanoscrit del segon origen* de Manuel de Pedrolo, però hauria pogut encaixar en aquesta novel·la fascinant i esfereïdora de Jacqueline Harpman. Perquè, quan les quaranta dones que estaven engabiades en un soterrani des de fa anys aconsegueixen alliberar-se i sortir a fora, s'adonen que no en queda ni rastre, del món que enyoraven. Per no saber, no saben ni si encara són a la Terra. Però no tenen altre remei que intentar sobreviure enmig de la incertesa i de l'absurditat.

L'autora ens fa veure i viure la història des del punt de vista de l'única dona que era una nena quan les van tancar al soterrani. L'única que no té ni nom ni records previs. L'única que no ha conegut els homes, tot i que en arribar a la pubertat –els pits li creixen una mica,

JACQUELINE HARPMAN

MICHEL HENDRYCKX / WIKIPEDIA

però no li ve mai la regla– comença a fixar-se en un dels vigilants que roden constantment pel voltant de la gàbia. La que vol saber per saber, perquè sí, encara que aprengui coses que ella no experimentarà. La que acumula més preguntes sense resposta. La que es veu forçada a admetre tard, massa tard, que ella també ha estimat, que també ha patit; que, al cap i a la fi, també és humana.

Saber serveix per saber, encara que no serveixi de res més

Jo, que no he conegut els homes es pot llegir, per descomptat, com una novel·la postapocalíptica. Hi ressonen fort els temps sinó la manca de diàleg amb el temps), també he tornat a escoltar discos sencers i programes de ràdio de cap a cap (via podcast). No soc lliure a l'espai, però sí en relació amb el temps. Potser se m'havia buidat la casa de temps, i quedava tan sols això que s'anomena un espai. Fa temps que està de moda dir espai als restaurants, als teatres, a les sales d'exposició, a les botigues..., però un lloc és temps, a més d'espai. Quan tornava a casa amb un cedé, amb un llibre (això, en singular,

fugir a Casablanca amb la família, mig jueva, fins al final de la Segona Guerra Mundial. A mi m'ha fet pensar en una de les novel·les que més he recomanat: *No em deixis mai*, de Kazuo Ishiguro. Perquè, com aquella, narra uns fets terrífics que, en el fons, no són tan diferents de la nostra vida de cada dia. Tant la novel·la de Harpman com la d'Ishiguro es poden interpretar com una metàfora d'això que en diem realitat. ¿Que potser coneixem nosaltres el sentit últim de l'existència humana? ¿Que no estem condemnats a créixer i morir sense haver entès ni la meitat de la pel·lícula? ¿Que no se'ns van fonent les grans preguntes, amb el pas dels anys? ¿Que no naveguem entre l'absurditat i la incertesa? Quan els vigilants armats del soterrani desapareixen de cop i per sempre, les quaranta dones s'adonen que són lliures. "En realitat, tan sols havíem canviat de presó", conclou la narradora.

La narradora: quin encert de personatge. Algú que es qüestiona i ens fa qüestionar l'essència de la condició humana. "Soc el fruit estèril d'una raça de la qual no en sé res, ni tan sols si ha desaparegut", diu. Una dona obstinada amb desig de saber. "Saber serveix per saber! –exclama quan la Thea es resisteix a explicar-li quin paper jugaven els homes al món d'abans–. De vegades amb el que se sap es pot fer alguna cosa, però no és pas això el que compta. Jo vull saber tot el que es pot saber, per no res, pel gust, i ara exigeixo que m'ensenyis tot el que saps, encara que no m'hagi de servir mai de res. I a més, no oblidis que soc la més jove, és probable que un dia sigui l'última i potser necessitaré saber coses per raons que avui ni m'imagino".

No en vulguis saber més. Entra-hi. ♦♦

MINÚCIES
JORDI LLOVET

Oci i treball

El baró d'Holbach, un dels més notables il·lustrats del segle XVIII francès, com a home culte que va ser havia llegit els estoics. Entre ells, Ciceró i Sèneca. Potser havia llegit també Montaigne, que és un revifador de l'estoïcisme al segle XVI. Amb aquest bagatge, no és estrany que al seu llibre *La Morale universelle, ou les Devoirs de l'homme fondés sur sa nature*, Amsterdam, 1776, digués que els homes i les dones no havíem nascut per treballar: "El treball sembla a tots els homes un càstig del qual voldrien alliberar-se".

És una tesi antiga, que el desenvolupament industrial i tècnic dels dos últims segles ha posat en dubte. De fet, si Grècia i Roma postulaven que s'havia de treballar com menys millor, i que una persona sensata havia de deixar de fer-ho de seguida que la seva posició li ho permetés, això es devia al fet que aquestes dues civilitzacions van tenir esclaus, quasi sempre provinents de les conquestes militars en terres estranyes. Quan es va acabar l'esclavisme, llavors els homes lliures no van tenir més remei que treballar; però també aleshores van aparèixer les classes socials, amb la qual cosa vam tornar al mateix punt: els rics no treballen gaire, i els pobres treballen com abans ho havien fet els negres: la metàfora encara és viva.

Deia també el baró d'Holbach: "L'home laboriós, forçat a guanyar-se el pa amb la suor del seu front –això és del Gènesi–, té enveja de l'home ric, al qual veu sempre dedicat a l'oci... El pobre treballa per reunir diners amb l'esperança de reposar algun dia". Quant a aquestes paraules, poden dir-se dues coses: la primera és que els rics ja no es dediquen, com passava a Grècia i Roma... o a la França del Grand Siècle, a un lleure cultural o filosòfic: prefereixen tenir tres o quatre residències i un iot a la Costa Brava. La segona cosa és que els pobres –diguem, avui, la tan escampada classe mitjana– poden estar contents si tenen feina, i, quan en tenen, encara poden estar més contents si poden estalviar per tenir una vida passadora en jubilar-se.

També el gendre de Marx, Paul Lafargue, opinava que "el dret a la peresa" havia de ser universal, ben al contrari del que pensava el fundador del marxisme, que creia que la humanitat només se salvaria si els treballadors s'erigien en la classe dirigent: haurien treballat igual, però haurien estat els amos. Fet i fet, tot ha acabat de mala manera: els rics ociosos no generen cap filosofia ni cultura perdurable, i els pobres amb prou feines tenen accés al mercat laboral. ♦♦

AIXÒ NO CAL DIR-HO

Oda a la vida confinada

Sempre cal tornar a Fray Luis de León. Avui hem tret els monjos per posar-hi els ninges, però hi va haver un temps, que es veu a la pintura de Zurbarán i es reflecteix a *El nom de la rosa* (al llibre i a la pel·lícula), en què la gent anava amb caputxa sense obligació de portar dessuadora. Eren dos els motius principals pels quals el nostre poeta agustinianà convidava a retirar-se de les agitacions de la vida: per la segona residència (circumscribit a la idea literària del *beatus ille*) i, sobretot, perquè la gent és dolenta (així ho diu ell: "Del sabio que se retira de aqueste mundo malvado").

Tot aquest any que portem de pandèmia i de confinaments m'ha fet recloure no tan sols dins d'un espai concret (casa meva), sinó dins d'un temps, el qual, sorprenentment, també era meu. I llavors he

tornat a llegir seguit (pensava que la novel·la havia quedat enrere com a gènere, i que s'imposaven lectures més breus, ràpides i fungibles, però me n'he adonat que era jo qui s'havia tornat breu, fungible i precipitat, i que el precipici no era el temps sinó la manca de diàleg amb el temps), també he tornat a escoltar discos sencers i programes de ràdio de cap a cap (via podcast). No soc lliure a l'espai, però sí en relació amb el temps. Potser se m'havia buidat la casa de temps, i quedava tan sols això que s'anomena un espai. Fa temps que està de moda dir espai als restaurants, als teatres, a les sales d'exposició, a les botigues..., però un lloc és temps, a més d'espai. Quan tornava a casa amb un cedé, amb un llibre (això, en singular,

JAVIER
PÉREZ
ANDÚJAR

no s'ho creu ningú), o amb una revista (idem), quan cercava per internet llistes de cançons i pàgines per llegir, el que feia era comprar accions d'un temps que no existia. Volent portar una vida especulativa, m'havia tornat un especulador.

Ara tinc amics de cada dia que no coneix de res (com quan era adolescent), i són per exemple l'Andreu Perelló, aquest locutor mallorquí tan refinat, tan elegant, que presenta el programa musical *Copinya de Volta Verda* (a Ona Mediterrània), o José David Muñoz i José Luis Copete, els nois de *La Radio del Somormujo* (a Prat Ràdio), que han fundat la secta de la ràdio-ornitologia, consagrada a la vida lliure de les aus i de la qual soc un adepte enclaustrat. ♦♦